

- B State whether the following statements are true OR false: (Any Ten) (10)**
- 1 Strategic HRM involves improving manpower policies and practices.
 - 2 Fatigue study was first conducted by Frank Gilberth and Lilian Gilberth.
 - 3 Transfers are considered as external sources of recruitment.
 - 4 Simulation involves creating an atmosphere which is similar to the real work environment.
 - 5 The Halo effect occurs when an employee is evaluated on the basis of one positive characteristic
 - 6 The terms coaching and counseling are synonymous.
 - 7 Motivation can be positive or negative.
 - 8 Worker's participation in management improves their morale.
 - 9 Under the Grievance handling procedure, the subordinate should directly approach the Top Management.
 - 10 The concept of the Learning Organisation was popularised by Peter Drucker.
 - 11 In the Portfolio working method of employment, a person provides services to different organisations.
 - 12 Millennials are the children born to Baby Boomers.
- Q.2 Answer ANY TWO of the following (15)**
- a) What is Human Resource Management? Explain its functions.
 - b) Discuss the steps involved in Human Resource Planning.
 - c) Explain the process of Selection in an organisation.
- Q.3 Answer ANY TWO of the following (15)**
- a) Explain the various methods of evaluating Training Effectiveness.
 - b) What is Potential Appraisal? Give its importance.
 - c) Discuss the concept and need for Succession Planning.
- Q.4 Answer ANY TWO of the following (15)**
- a) Elaborate Maslow's Need Hierarchy Theory of motivation in detail.
 - b) What is Employee Morale? Discuss methods of measuring Employee Morale.
 - c) Explain Employee Welfare Measures in an organisation.
- Q.5 Answer ANY TWO of the following (15)**
- a) What do you mean by Innovative Organisation? Discuss the managerial role in developing innovation culture in an organisation.
 - b) What is Employee Engagement? Explain its types.
 - c) Discuss briefly the challenges in Human Resources Management with reference to Employee Absenteeism.
- Q.6 Write short notes on ANY FOUR of the following (20)**
- a) Modern Methods of Job Design
 - b) External Sources of Recruitment
 - c) Mentoring
 - d) Transactional Leadership
 - e) Human Resource Information System (HRIS)
 - f) Domestic v/s International HR Practices

वेळ : ३ तास

गुण: १००

टीप: सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.
उजवीकडील संख्या गुण दर्शवतात.

प्र.१ अ) खालील पर्यायांमधून सर्वात योग्य उत्तर निवडा (कोणतेही दहा) (10)

1. _____ म्हणजे योग्य उमेदवाराला योग्य नोकरीसाठी नियुक्त करणे होय.
अ) निवृत्ती (Retirement) ब) मूल्यमापन (Appraisal)
क) नियुक्ती (Placement) ड) भरती (Recruitment)
2. नोकरीचे शीर्षक आणि जबाबदाऱ्या व कर्तव्ये _____ चे घटक आहेत.
अ) नोकरीचे वर्णन (Job Description) ब) नोकरीची विशेषता (Job Specification)
क) नोकरी/कामात बदल (Job Rotation) ड) नोकरी समृद्धीकरण (Job Enrichment)
3. _____ ही प्रक्रिया म्हणजे कर्मचाऱ्यांची ऑनलाईन पद्धतीने निवड करणे होय.
अ) ई-मेल (E-mail) ब) ई-निवड (E-selection)
क) ई-विकसन (E-development) ड) ई-समज (E-perception)
4. _____ म्हणजे कमी वेतनावर निश्चित कालावधीसाठी कर्मचारी म्हणून काम करत व्यवसाय शिकणे.
अ) नोकरी/ कामात बदल (Job Rotation) ब) मार्गदर्शन (Coaching)
क) शिक्षणार्थी (Understudy) ड) व्यावसायिक प्रशिक्षणार्थी (Apprenticeship)
5. _____ ही कामगिरी मूल्यमापनाची पारंपरिक पद्धत आहे.
अ) एमबीओ (MBO) ब) क्रमवारी पद्धत (Ranking Method)
क) 360 अंश मूल्यमापन (360 Degree) ड) मानसशास्त्रीय चाचणी (Psychological Testing)
6. _____ सल्लामसलत तंत्रामध्ये सल्लागार व सल्ला घेणारा दोघे मिळून समस्येचे निराकरण करतात.
अ) सहभागी (Participative) ब) निर्देशित (Directive)
क) अनिर्देशित (Non-directive) ड) गैर-सहभागी (Non-participative)
7. मानवी संबंध दृष्टिकोनाचा _____ अवलंब होतो.
अ) सार्वत्रिक (Universal) ब) विशेष (Special)
क) स्थानिक (Local) ड) आर्थिक (Financial)

8. एसक्यू (SQ) म्हणजे व्यक्तीच्या _____ बुद्धिमत्तेचे मापन करते.
अ) सामाजिक (Social) ब) आध्यात्मिक (Spiritual)
क) शांत (Silent) ड) त्यागी (Sacrificing)
9. _____ म्हणजे कार्यस्थळी अन्याय होत असल्याची भावना.
अ) तक्रार (Grievance) ब) कर्मचारी गळती (Attrition)
क) सल्ला देणे (Counselling) ड) गुंतवणूक (Engagement)
10. _____ क्षमता म्हणजे विविध कार्यात्मक विभागांतील लोकांसोबत काम करण्याचे कौशल्य.
अ) मुख्य (Core) ब) आंतर-कार्यात्मक (Cross-functional)
क) तांत्रिक (Technical) ड) व्यक्तिगत (Individual)
11. _____ रोजगार म्हणजे ठराविक तासांची निश्चित वेळ असलेली प्रणाली, जिथे कर्मचारी सुरुवात व समाप्ती वेळ ठरवतो.
अ) पूर्णवेळ (Full-time) ब) पोर्टफोलिओ काम (Portfolio working)
क) अर्धवेळ (Part-time) ड) लवचिक वेळ (Flexi-time)
12. क्षमता _____ म्हणजे संस्थेच्या किंवा नोकरीच्या मुख्य क्षमतांची ओळख करण्याची प्रक्रिया.
अ) मॅपिंग (Mapping) ब) घडवणे (Shaping)
क) मोजणी (Scaling) ड) कार्य विभाजन (Tasking)

प्र.१ ब) खालील विधाने बरोबर की चूक ते सांगा (कोणतेही दहा)

(10)

1. धोरणात्मक मानव संसाधन व्यवस्थापनात मनुष्यबळ धोरणे आणि कार्यपद्धती सुधारण्याचा समावेश होतो.
2. थकवा अभ्यास प्रथम फ्रँक गिल्बर्थ आणि लिलियन गिल्बर्थ यांनी केला.
3. बदली हा बाह्य भरतीचा स्रोत मानला जातो.
4. प्रतिरूप (Simulation) मध्ये खऱ्या कार्य वातावरणासारखी परिस्थिती निर्माण करणे समाविष्ट असते.
5. प्रभांडल (Halo Effect) तेव्हा होतो जेव्हा कर्मचाऱ्याचे एका सकारात्मक वैशिष्ट्यावर आधारित मूल्यमापन केले जाते.
6. मार्गदर्शन आणि सल्ला देणे हे समानार्थी शब्द आहेत.
7. प्रेरणा सकारात्मक किंवा नकारात्मक असू शकते.
8. व्यवस्थापनातील कामगारांचा सहभाग त्यांचे मनोबल वाढवतो.
9. तक्रार निवारण प्रक्रियेत अधीनस्थ (Subordinate) थेट मुख्य व्यवस्थापनाकडे जाऊ शकतो.
10. शिकणारी संस्था (Learning Organisation) ही संकल्पना पीटर ड्रुकर यांनी लोकप्रिय केली.
11. पोर्टफोलिओ कामपद्धतीमध्ये व्यक्ती विविध संस्थांना सेवा देते.
12. मिलेनियल्स/सहस्रावधी म्हणजे बेबी बूमर्सच्या मुलांची पिढी.

प्र.२ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (15)

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय? मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) मानव संसाधन नियोजनामध्ये कोणते टप्पे असतात ते विशद करा.
- क) संस्थेतील कर्मचारी निवडीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (15)

- अ) प्रशिक्षण कार्यक्रम परिणामकारकतेच्या मूल्यमापनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) संभाव्यता मूल्यमापन (Potential Appraisal) म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व सांगा.
- क) उत्तराधिकार नियोजन(Succession Planning) संकल्पना व उत्तराधिकार नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (15)

- अ) मासलोच्या गरजांच्या श्रेणी सिद्धांतावर सविस्तर चर्चा करा.
- ब) कर्मचारी मनोबल (Employee Morale) म्हणजे काय? ते मोजण्याच्या पद्धती सांगा.
- क) संस्थेतील कर्मचारी कल्याणकारी उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (15)

- अ) नाविन्यपूर्ण संस्था म्हणजे काय? संस्थेमध्ये नाविन्यपूर्ण संस्कृती विकसित करण्यातील व्यवस्थापनाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) कर्मचारी कार्यरतता / कार्य मग्नता (Employee Engagement) म्हणजे काय? त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) मानव संसाधन व्यवस्थापनातील कर्मचारी अनुपस्थितीशी संबंधित आव्हाने स्पष्ट करा.

प्र.६ खालील पैकी कोणत्याही चार संक्षिप्त टिपा लिहा. (20)

- अ) आधुनिक नोकरी रचनाकृती (Modern Methods of Job Design)
- ब) बाह्य भरती स्रोत (External Sources of Recruitment)
- क) मार्गदर्शन (Mentoring)
- ड) व्यवहारात्मक नेतृत्व (Transactional Leadership)
- ई) मानव संसाधन माहिती प्रणाली (HRIS)
- फ) घरगुती व आंतरराष्ट्रीय मानव संसाधन पद्धतींमधील फरक (Domestic vs International HR Practices)